

شروع ساخت

«محفل ستاره‌ها»

برای نوروز

ضبط سری جدید برنامه تلویزیونی «محفل ستاره‌ها» با هدف پخش در ایام نوروز ۱۴۰۵، آغاز شد. این برنامه که نسخه ویژه کودک و نوجوان مجموعه «محفل» به‌شمار می‌رود، با همان ترکیب عوامل، مجریان و میزبانان فصل قبل وارد مرحله تولید می‌شود. تمرکز «محفل ستاره‌ها» برکشف و معرفی استعدادهای قرآنی، ترویج مفاهیم اخلاقی و دینی، ایجاد فضایی شاد، آموزشی و سرگرم‌کننده

زمزمه سحرگاهی در ماه خدا

پژوهش در برنامه‌های معارفی می‌تواند مسیر تازه‌ای پیش روی این برنامه‌ها باز کند

امیرکودری گروه رسانه

برنامه‌های سحرگاهی تلویزیون در ماه رمضان یکی از پایدارترین و درعین حال کم‌ادعاترین سنت‌های رسانه‌ای تلویزیون است؛ سنتی که اهمیت آن نه در میزان هیجان یا تنوع فرمی بلکه در کارکرد آیینی، روانی و فرهنگی آن نهفته است. سحر از نظر زمانی و زیستی، خاص‌ترین بازه شبانه‌روز به‌شمار می‌آید چراکه مخاطب در آستانه امساک، در وضعیتی میان خواب و بیداری و غالباً در تنهایی به سر می‌برد. رسانه در این لحظه، نه دعوت‌کننده به مشارکت جمعی بلکه همراهی آرام و کم‌صداست. اهمیت برنامه‌های سحرگاهی دقیقاً از همین همراهی ناشی می‌شود. این برنامه‌ها به جای آن‌که رخداد بسازند، فضا خلق می‌کنند؛ فضایی برای تمرکز، تأمل و آماده‌سازی ذهن و روح برای روزی که با محدودیت، خویش‌شننداری و توجه درونی تعریف می‌شود. یکی از برنامه‌های پرمخاطب سحرهای امسال تلویزیون، برنامه ماه خدا از شبکه یک سیماست که با اجرای حسن سلطانی روی آنتن می‌رود.

عمران صاحب‌جمعیان، تهیه‌کننده این برنامه، درباره رویکرد این برنامه به جام‌جم می‌گوید: «ماه خدا» و برنامه‌های سحرگاهی عمدتاً قالب ثابتی دارند و مجری محور هستند. تنوع و تغییرات این برنامه‌ها می‌تواند در آیین‌های آنها تعریف شود که آن هم مدت زمان کوتاهی از کلیت برنامه را در برمی‌گیرد.

او ادامه می‌دهد: امسال اولین باری است که تهیه‌کنندگی برنامه «ماه خدا» را برعهده دارم. البته سال گذشته در گروه معارف شبکه یک به‌نوعی دیگر در برنامه سحرگاهی دخیل بودم. برنامه «ماه خدا» حدود ۱۱ دقیقه است و گاهی کمتر و بیشتر می‌شود. امسال سعی کردیم در ساختار و فرم تغییراتی داشته باشیم. دکور برنامه را متفاوت انتخاب کردیم و حالا قضاوت برعهده مخاطب است.

تنوع در سخنان علما در سحرگاه

از منظر رسانه‌ای، برنامه‌های سحرگاهی حامل نوعی اخلاقی اجرا هستند. لحن آرام، ریتم کند، پرهیز از گفت‌وگوی پر حجم و استفاده محدود از عناصر تصویری و بزرگی این‌گونه برنامه‌هاست. تکیه بر کلام معنا محور- اعم از تلاوت قرآن، دعا، مناجات یا گفتارهای کوتاه تأملی- نه از سر فقر تولید می‌شود بلکه برخاسته از درک درست موقعیت سحر است؛ موقعیتی که در آن، اغراق فرمی یا شور نمایشی نه‌تنها زائد بلکه مخرب است. از نظر فرهنگی نیز استمرار برنامه‌های

است. در فصل جدید، در کنار احسان مهدی و حامد مدرس به‌عنوان مجری، چهره‌های قرآنی چون حامد شاکرنژاد، احمد ابوالقاسمی، حسنین الحلو، حجت‌الاسلام کاظم روح‌بخش و سیدجلال معصومی به‌عنوان میزبان حضور خواهند داشت. گفتنی است در برنامه «محفل» حجت‌الاسلام قاسمیان به‌عنوان یکی از میزبانان حضور داشت اما در برنامه جدید «محفل ستاره‌ها» که با تمرکز

بر مخاطب کودک و نوجوان تولید شده و به‌زودی پخش می‌شود، ترکیب میزبانی به‌دنبال اقتضائات این گروه سنی تغییر کرده است. با توجه به پیشینه دانشگاهی حجت‌الاسلام قاسمیان، این‌بار در «محفل ستاره‌ها» حجت‌الاسلام کاظم روح‌بخش به‌عنوان میزبان حضور داشت تا با ادبیات و گفتمانی نزدیک‌تر به دنیای کودک و نوجوان، ارتباط مؤثرتری با مخاطبان این برنامه برقرار شود.

به‌نظرم باید یک بودجه ثابت سالانه برای گروه معارف شبکه‌های مختلف در نظر گرفته شود و با آزمون و خطا در ساختارها و مضامین برنامه‌سازی به رویکردهای نو و پرمخاطبی در این جنس برنامه‌ها برسیم؛ کاری شبیه برنامه‌ای مثل «محفل» که البته برای ساخت و تبلیغ آن میلیارد ها تومان هزینه و وقت زیادی صرف شده است. درغیر این صورت اگر در بازه زمانی کوتاهی تا ماه رمضان هر سال دست به برنامه‌سازی بزنیم، با تکرار مواجه می‌شویم.

«ماه خدا»: نمونه‌ای از اخلاق سحرگاهی

«ماه خدا» یکی از باسابقه‌ترین و تثبیت‌شده‌ترین برنامه‌های سحرگاهی تلویزیون است که هویت خود را نه از تنوع فرمی و نه از چهره محوری بلکه از پیوستگی آیینی و ثبات معنایی می‌گیرد. این برنامه، در ساعت‌هایی روی آنتن می‌رود که مخاطب در آستانه امساک، در وضعیتی میان خواب و بیداری و اغلب در خلوت فردی قرار دارد؛ وضعیتی که منطق رسانه‌ای خاص خود را می‌طلبد و این برنامه دقیقاً براساس همین منطق طراحی شده. شاید به همین دلیل است که صاحب‌جمعیان اعتقاد دارد یکی از نکات برنامه‌های معارفی، انترتای بودن آنهاست.

وی بیان می‌کند: مصداق‌سازی در این‌گونه برنامه‌ها اهمیت زیادی دارد و همچنین نیازمند پژوهش مفصل در برنامه‌سازی است که در این زمینه منابع زیادی در دسترس داریم اما وقتی زمان کمی به تولید اختصاص یابد، عملاً شاید نتوان کار جدی کرد.

از حرف‌های این تهیه‌کننده سیما می‌توان نتیجه گرفت که اهمیت «ماه خدا» را باید در تمایز روشن آن با ویژه برنامه‌های افطار جست‌وجو کرد. اگر افطار زمان اجتماع، گشودگی و آیین جمعی است، سحر زمان تمرکز، انضباط درونی و آمادگی ذهنی برای روزه‌داری است.

«ماه خدا» با پرهیز از الگوهای مرسوم افطاری، از گفت‌وگوی پر حجم گرفته تا ریتم نمایشی، این تمایز را حفظ کرده و به منطق زیستی و روانی سحر وفادار مانده است. شاید به همین دلیل است که در این برنامه، سکوت، مکث و تداوم به اندازه کلام اهمیت دارند.

از منظر رسانه‌ای «ماه خدا» نمونه‌ای از اخلاق سحرگاهی اجرا در تلویزیون است؛ اخلاقی مبتنی بر کم‌گویی، احترام به خلوت مخاطب و پرهیز از خودنمایی رسانه. این رویکرد- به‌ویژه در سال‌هایی که تلویزیون به سمت شلوغی فرمی و رقابت برای دیده شدن حرکت کرده- اهمیت مضاعف پیدا می‌کند. «ماه خدا» نشان می‌دهد در سحر، دیده نشدن پربزرگ، گاه نشانه درک درست موقعیت است.

«ماه خدا» بیش از آن‌که یک برنامه مناسبی باشد، بخشی از حافظه سحرگاهی رمضان در تلویزیون ایران است. تکرار سالانه، ثبات ساختاری و وفاداری به یک الگوی مشخص، این برنامه را به مرجعی آشنا برای مخاطبانی تبدیل کرده که سحر را با صدا و ریتم خاصی تجربه می‌کنند. ارزش «ماه خدا» دقیقاً در همین استمرار آرام نهفته است؛ برنامه‌ای که قرار نیست هیجان بسازد بلکه وظیفه‌اش تنظیم ریتم معنوی آغاز روز است.

به باور تهیه‌کننده برنامه «ماه خدا» زمان سحر موقعیت مناسبی برای جذب مخاطب است چراکه این زمان قاعدتاً مخاطبانی دارد که با هدف از خواب بیدار می‌شوند و همان‌طور که منتظر رسیدن ماه رمضان هستند، ویژه برنامه‌های تلویزیونی این ماه را هم دنبال می‌کنند. ایجاد تغییراتی اساسی در ساختار برنامه‌های رمضان سیما شاید ابتدا با ریزش نسبی مخاطبان همراه باشد اما به‌نظرم در سال‌های بعد موفقیت‌آمیز خواهد بود.

لزوم ایجاد ساختار جدید در برنامه‌های معارفی

باید تأکید کرد که ارزش برنامه‌های سحرگاهی در دیده شدن یا رقابت نیست. این برنامه‌ها قرار نیست پربازدیدترین یا پرگفت‌وگوترین محصولات رضمانی باشند. اهمیت آنها در ایفای نقشی است که کمتر دیده می‌شود اما عمیقاً اثرگذار است. تنظیم ریتم معنوی روزه‌دار، حفظ پیوند رسانه با سنت دینی و احترام به سکوت معنادار سحر این نقش را بپذیرد تأثیرگذار می‌کند. هر رسانه‌ای که این نقش را جدی بگیرد درواقع به یکی از اصیل‌ترین کارکردهای خود وفادار مانده است. در همین رابطه صاحب‌جمعیان معتقد است باید بودجه ثابتی در سال به پژوهش و رسیدن به ساختارهای جدید و متنوع در برنامه‌های معارفی اختصاص داده شود. وی با اشاره به ضرورت تولید برنامه‌های معارفی می‌گوید:

می‌توان دوره تثبیت هویت برنامه‌های سحرگاهی دانست. در این دوره، برخی برنامه‌ها با نام و ساختار مشخص، به‌صورت سالانه روی آنتن رفتند و حافظه شنیداری-بصری مخاطب را شکل دادند. انتخاب لحن آرام، موسیقی حداقلی، تصویرسازی‌های ساده و تأکید بر استمرار، به الگوی غالب سحرگاه تبدیل شد. تفاوت این برنامه‌ها با دیگر ویژه برنامه‌های رضمانی نه‌تنها در زمان پخش بلکه در اخلاق رسانه‌ای آنها تعریف می‌شد. در سال‌های اخیر با وجود تغییرات گسترده در ذائقه رسانه‌ای و افزایش رقابت برای دیده شدن، برنامه‌های سحرگاهی عمدتاً از ورود به فضای شلوغ و نمایشی پرهیز کرده‌اند. این مقاومت در برابر تغییرات شتاب‌زده، نشان‌دهنده درک یک واقعیت مهم است: سحر زمان ثبات است نه نوآوری‌های پرریسک. مخاطب در این ساعت، بیش از تنوع، به آشنایی و تداوم نیاز دارد.

برش

برنامه‌های سحرگاهی ماه رمضان از دیروز تا امروز

برنامه‌های سحرگاهی ماه رمضان از قدیمی‌ترین و ریشه‌دارترین قالب‌های مناسبی در تلویزیون ایران به‌شمار می‌آیند؛ قالبی که از همان سال‌های نخست شکل‌گیری تلویزیون با هدف همراهی معنوی مخاطب در آستانه امساک طراحی شد و به‌تدریج به یک سنت تثبیت‌شده رسانه‌ای تبدیل گردید. سحر به‌عنوان زمانی حداقلی، آرام و مبتنی بر خلوت فردی، از ابتدا منطق تولید متفاوتی را نسبت به دیگر ساعات پخش طلب می‌کرد؛ منطقی که بر سکون، تداوم و پرهیز از هیجان استوار بود. دهه ۱۳۸۰ را

قصه متفاوت

از شهدای لبنان

در قاب افق

موسی مونس، پدر شهید امین مونس در ویژه برنامه «اناعلی العهد» از شبکه افق سیما گفت که خانواده‌های شهدا از مقاومت دست نخواهند کشید.

او روایتی متفاوت از شهدای لبنان را مطرح کرد و گفت: بلیخن شهدایی مثل سیدحسن نصرالله همیشه در حین

مقاومت دیده می‌شد. باید به این باور رسید که او الگوی مقاومت بود.

متن کامل

قاب

خبر بین

از سحوری خوانی

تا روایت مقاومت

تهیه‌کننده برنامه «نفحات» به‌عنوان برنامه ویژه سحرگاه شبکه قرآن و معارف سیما، در رابطه با جزئیات این ویژه برنامه توضیح داد: این برنامه سحرگاهی با اجرای هادی صلح‌جو روانه آنتن می‌شود و در ۳۰ روز ایام ماه مبارک رمضان، در ۳۰ سحر، در خدمت بینندگان شبکه قرآن و معارف سیما خواهیم بود. مدت زمان برنامه حدود ۴۰ تا ۵۰ دقیقه است و بخش‌های مختلفی در آن پیش‌بینی شده. ضمن این‌که برنامه از بُعد معرفتی و بُعد نعمانی نیز برخوردار است. علیرضا امینیان با تأکید بر این‌که ماه مبارک رمضان موجب آماده‌سازی معنوی مردم برای ورود به سال جدید می‌شود، افزود: باتوجه به اتفاقات سال ۱۴۰۴ از جمله جنگ تحمیلی ۱۳۰۲ و ناآرامی‌های دی، محورهای برنامه حول موضوع مقاومت، انسان موحد در مسیر زندگی و انسان منتظر ظهور تعریف شده است. تلاش ما این است که در طول ۳۰ روز ماه رمضان، این آموزه‌ها به مخاطب منتقل شود و بیننده به حال خوب معنوی به ایام سال تحویل، نوروز و عید فطر برسد.

امینیان متذکر شد: تصمیم‌مدیران شبکه بر این بوده است که برنامه «نفحات» پس از پایان سحرهای رمضان، تانیمه فروردین، یعنی تا ۱۵ فروردین سال ۱۴۰۵، در قالب برنامه شب‌انگاهی و در امتداد رسالت خود در حوزه تلاوت و نعمات ادامه پیدا کند. البته تحقق نهایی این موضوع منوط به طی مراحل اداری و اخذ مجوزهاست و الان نمی‌توانم با قطعیت درباره آن اظهار نظر کنم اما پیش‌بینی‌های لازم در این خصوص شده است. یکی از بخش‌های برنامه، روایت شهدا و اغتشاشات است. به دستور مدیر شبکه قرآن و معارف سیما، روایتگری شهدا در قالب بخش‌ها و اجزای مختلف در برنامه دیده شده که توضیح جزئیات آن مفصل است.

این تهیه‌کننده ادامه داد: در خصوص نعمات در نفحات، ما در برنامه سحر به هیچ وجه از موسیقی استفاده نمی‌کنیم. حتی از آغاز برنامه و تیتراژ تا پایان نیز برنامه بدون موسیقی اجرا می‌شود؛ این تصمیم براساس رسالت برنامه و احترام به مخاطبان شبکه قرآن و معارف سیما اتخاذ شده است. منظور از نعمات، بخش‌هایی مانند سحوری خوانی و مناجات خوانی است که ریشه در فرهنگ کهن ایرانی دارد و افراد گوناگونی در سحرگاه مناجات خوانی داشته‌اند؛ ما هم از چهره‌های سرشناس این تخصص استفاده می‌کنیم و برای این بخش، از حرم مطهر امام رضا(ع)، چهره‌های شناخته‌شده‌ای چون آقای حاج علی ملائکی، امیر عارف، مهدی سروری و چند نفر دیگر به‌صورت زنده در برنامه حضور دارند و حال و هوای کلی برنامه، نجوا و مناجات است. امینیان اظهار کرد: در بُعد قرآنی نیز، از تیتراژ برنامه که با محور قرآن آغاز می‌شود، تلاش کرده‌ایم در سایر بخش‌ها نیز گریزهای متنوع قرآنی داشته باشیم. تلاوت‌های مجلسی با بهره‌گیری بیشتر از قاریان مصری و کمتر از قاریان شاخص ایرانی بخش می‌شود. همچنین یکی از موضوعاتی که پس از جنگ تحمیلی مورد تأکید قرار گرفت، توجه بیشتر به کشور و مفهوم وطن است و در برنامه نفحات، این موضوع در چارچوب کلی برنامه و در کنار تأکید بر توسل، توجه به ائمه اطهار(ع) و قرأنت روزانه قرآن که همواره مورد تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی هم هست، دیده شده است.

ایده‌های ناب

از مقاومت و اقتدار

سردبیر برنامه «جبهه» درخصوص ایده مرکزی این برنامه توضیح داد: «جبهه» بر محور روایتگری شکل گرفته است. به‌نظر می‌رسد روایت‌هایی ناب و دست‌اول از شاهدان عینی، رزمندگان هشت‌سال دفاع مقدس، خانواده‌های شهدا، مدافعان حرم و حاضران در جنگ تحمیلی ۱۳۰۲ هنوز به‌خوبی مطرح نشده است. حسین برکتی افزود: ما به این جمع‌بندی رسیدیم که نقطه عطف اثرگذاری، روایت مستقیم کسی است که خود در صحنه حضور داشته و آنچه دیده و زیسته را برای مردم بازگو می‌کند. نکته دوم در برنامه، تأکید بر شواهد عینی بود. شاعدان عینی به‌عنوان روایتگر اصلی در برنامه حاضر می‌شوند تا آنچه را بی‌واسطه دیده و تجربه کرده‌اند، برای مردم روایت کنند. برخلاف فضاهای صرفاً تحلیلی، تلاش شد روایت‌ها از زبان کسانی بیان شود که تجربه میدانی داشته‌اند، چراکه این شیوه تأثیر عمیق‌تری بر مخاطب می‌گذارد و در «جبهه» نیز مستند بودن روایت‌ها مورد توجه ما قرار داشت.

مستند

انعکاس یک لحظه

سرنوشت ساز در یک مستند

فیلم مستند «آن روز که سنگ بارید» به‌کارگردانی سعیدصادقی سرارودی درنهمین جشنواره رولویزیونی مستند حضور دارد. این مستند داستان خانواده‌ای است که در پی ریزش کوه در جاده چالوس، درگیر حادثه‌ای شده‌اند و حالا در جریان خسارت هستند. صادق سرارودی کارگردان این فیلم مستند می‌گوید ایده اصلی آن را از تجربیات شخصی اش گرفته است. او می‌گوید: سال ۱۴۰۲ پدر و مادرم در حال بازگشت از شمال بودند که در جاده چالوس سنگی روی خودروی آنها افتاد. در این حادثه و اتفاقی که به‌نظر می‌رسد کسی مقصرش نیست و در عین حال مقصر است، برخی انتخاب‌های اخلاقی و اتفاقاتی رخ داد که بسیار دراماتیک بود. زمانی که به‌سرآه این موضوع رفتم، متوجه شدم یک ایده قابل‌گسترش است و در سال چنین اتفاقاتی رخ می‌دهد و عده‌ای هم، چه جانی و چه مالی، متضرر می‌شوند. شایان ذکر است نهمین جشنواره تلویزیونی مستند در ۵ بخش اصلی «فیلم مستند»، «مجموعه مستند»، «عکس مستند»، «مستندنگاری» و «گزارش مستند تصویری-خبری» برگزار می‌شود.

